

BÖLÜM 10

GÖRSEL SANAT EĞİTİMİ YOLUYLA ÇOCUKLARDA HAYVANLARA YÖNELİK DUYARLILIK OLUŞTURMA¹

Handan BÜLBÜL²

GİRİŞ

İnsanlar ve hayvanlar arasındaki etkileşim insanlık tarihinin başlangıcına kadar dayanmaktadır. Hayvanlar; insanlar için besin kaynağı olmasından, yük taşımacılığında bir yardımcı, panayır ve sirkler veya yarışmalarda bir eğlence aracı, hayvanat bahçelerinde seyirlik bir nesne olmasına kadar pek çok yaşamsal pratikte yer almaktadır. Bununla birlikte, onlara yüklenen anlamlarla neredeyse tüm uygarlıkların kültürlerinde sembol olarak varlık göstermiştir. Mısır, Yunan ve Roma sanatından günümüz sanatına kadar olan süreçte sanat eserlerine konu olmuştur.

İnsanın hayvanlarla etkileşiminin sanata yansımalarının kökeni mağara resimlerine kadar uzanır. MÖ 15.000’li yıllara dayanan ve av hayvanları ile insanların ilk etkileşimlerinin izlerini taşıyan bu resimler (Gombrich, 1992), büyüyle ilişkilendirilen tasvir biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (İpşiroğlu & İpşiroğlu, 2012). Hayvanlarla kurulan büyüsel bu bağ İlkçağ uygarlıklarında da kültürel bir öge olarak güçlenerek devam etmiştir. Mezopotamya, Anadolu, Antik Mısır, Antik Yunan gibi pek çok uygarlıkta, kralın gücünü yansıtan bir unsur veya bir tapınç nesnesi işlevi görmüştür (Beydiz, 2016).

Tarih öncesi çağlardan itibaren var olmuş pek çok medeniyetin kültür eserleri, hayvanların onlar için ne denli ayrıcalıklı bir yerde olduğunu izlerini taşımaktadır. Ama aynı zamanda bu eserler, insanın hayvan üzerindeki egemenliğini ya da egemenlik kurma isteğini de gösterir bize. Hayvanın kolay avlanmasını, avın bereketli geçmesini temsil eden mağara duvarlarındaki av hayvanları tasvirleri insanın doğa üzerinde egemenlik sağlama isteğinin ilk örnekleridir (İpşiroğlu & İpşiroğlu, 2012). Yunan ve Roma sanat eserlerindeki hayvan figürleri, bir güç gösterisi veya kurban eylemi nesnesi olarak tasvir edilerek insanın hayvana olan üstünlüğünü anlatır (Harden, 2014). Biçim değiştirerek çağlar boyunca devam eden insanın doğaya üstünlük kurma çabasındaki kırılma noktası ise sanayi devrimiyle gerçekleşmiştir.

¹ Bu çalışma 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sunulan sözlü bildiri verilerinin bir bölümünden güncellenerek üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, handan.bulbul@giresun.edu.tr,

rafya ile görsel sanatlar eğitiminin bütünleştirildiği disiplinler arası uygulamalar, çocukların hayvanlara yönelik çok yönlü deneyimler kazanmasını ve duyarlılık geliştirmesini sağlayabilir.

Bu çalışmanın sonucu ilkokul öğrencilerinde hayvanlara yönelik duyarlılık oluşturmada görsel sanatlar eğitiminin işlevsel bir rolü olduğunu göstermektedir. Duyarlılık eğitiminin de çocukların; hayvanlara, bitkilere, çevresine ve özüne duyarlı bireyler olmalarını amaçlaması (Noddings, 2021) göz önüne alındığında, sanat eğitimi entegrasyonlu duyarlılık eğitimi uygulamalarının incelendiği araştırmaların yapılması çocuklarda hayvanlara yönelik farkındalık oluşturmada görsel sanatlar eğitiminin işlevini göstermesi açısından yararlı olacaktır. Bununla birlikte, hayvanlar ve insan arasındaki bağları kuvvetlendirmek amacındaki güncel bir çalışma alanı olan bağ temelli sosyal çalışmalar (Yanardağ, 2020) ile görsel sanatlar eğitiminin bütünleştiği araştırmalar veya hayvan hakları ve hayvan sevgisine odaklanan sanat temelli sosyal projelere dayalı araştırmalar yapılması insan ve hayvanların etkileşimini anlamaya ve iyileştirmeye katkı sunabilir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, E. (2015). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine çevre bilinci ve hayvan sevgisi kazandırılmasında kolaj tekniğinin kullanılmasının etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul
- Akar, H. (2016). Durum Çalışması. Ahmet Saban ve Ali Ersoy (Ed). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* içinde (s.111-148). Ankara: Anı Yayıncılık
- Beydiz, M.G. (2016). *Mitolojiden sanata hayvan imgesi*. (1. baskı) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları
- Boydaş, N. (2007). *Sanat eleştirisine giriş: Örneklerle sanat eleştirisi* (2. baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Cevizci S, Erginöz E, & Baltaş Z. (2009). Ruh sağlığının iyileştirilmesinde destek bir tedavi yaklaşımı: hayvan destekli tedavi. *Nobel Medicus*, 5(1), 4-9.
- Cilekçiler, N., K. & Arslan, R. (2016). The concept of “pets” as perceived by 4-8 year-old children, *Contemporary Educational Researches Journal*, 6(4), 154-160.
- Dobbs, S. M. (2004). Discipline-based art education. In E. W. Eisner and M. D. Day (Eds.), *Handbook of research and policy in art education* (1st ed., pp. 1701-724). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Ersoy, A. (2010). *Sanat eleştirisi*. İstanbul: Artes Yayınları.
- Gombrich, E.H. (1992). *Sanatın öyküsü*. (Erol ERDURAN ve Ömer ERDURAN, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Harden, A. (2014). Animals in classical art. In G. L. Campbell (Ed.), *The oxford handbook of animals in classical thought and life* (1st ed., pp.24-60). England, Oxford: Oxford University Press.

- Herzog H. (2011). The impact of pets on human health and psychological well-being: fact, fiction, or hypothesis?. *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 236-239. Doi: 10.1177/0963721411415220
- İpşiroğlu, N. ve İpşiroğlu M. (2012). *Oluşum süreci içinde sanatın tarihi* (5. baskı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi
- Kınam Dokuzlar, B. & Uçar, T.F. (2018). Bir sosyal farkındalık projesi bağlamında grafik tasarım uygulamaları. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 11(21), 66-89.
- Kırıçoğlu, O. T. ve Strokrocki, M. (1997). *İlköğretim sanat öğretimi*. Ankara: YÖK Yayınları
- Kırıçoğlu, O. T. (2014). *Sanat bir serüven* (1.baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim görmek-öğrenmek-yaratmak* (3.baskı). Ankara: Pagema Yayıncılık
- Mamur, N. (2017). Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üzerine bir çalışma. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 774-794.
- Mamur, N. (2012). Sanat eseri eleştirisi yoluyla kültürlerarası etkileşim: Çok kültürlülüğü anlama. *Journal of Human Sciences*, 9(2), 354-377.
- McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., et al. (2011). Friends with benefits: On the positive consequences of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1239-1252. Doi:10.1037/a0024506
- Milli Eğitim Bakanlığı-MEB (2006). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (1- 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı-MEB (2018a). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı: İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar*. (14/03/2021 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Milli Eğitim Bakanlığı-MEB (2018b). *Görsel sanatlar dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. (14/03/2021 tarihinde [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20\(2\).pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20(2).pdf) adresinden ulaşılmıştır).
- Muslu G.K & Conk Z. (2011). Hayvan destekli uygulamalar ve çocuklarda kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 4(2), 83-88.
- Noddings, N. (2021). *Eğitimde Yeni Bir Yaklaşım: Duyarlılık Eğitimi* (Esra DUMANLI KADIZADE, Barış KARAZ Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Siddiq, A. B. & Habib, A. Antropolojide ortaya çıkan çok-disiplinli güçlü bir alt bilim: Antrozooloji. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2017;2(1):22-35.
- Tamzok H, Kük M, & Çobanoğlu N. Hukuki ve etik boyutlarıyla sokak hayvanları. (2013). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 245-280. Doi:10.1501/sbeder_0000000056
- Türkcan, B. ve Yaşar, Ş. (2011). The role of visual culture studies on primary school students' interpretation of visual world. *Educational Sciences; Theory & Practice*, 11(3), 1564-1570.
- Yanardağ, U. (2020). Hayvan ve insan arasındaki bağ temelli sosyal çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2):743-763. Doi: 10.33417/tsh.678822
- Yazıcı, Ö. (2019). Investigation of the student views' on zoogeographical teaching in terms of animal protection awareness. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 1-22.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma teknikleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık